

lange, gyldne strimmelklude *Svend Fleuron* (1). Hasselens lange gule hanrakler hænger kælent ned og venter, at en barmhjertig vind skal føre deres støv over på de rødmeende hunrakler *Sophus Bauditz* (2). Hasselkrattene står ... med blufærdigt kønslige blomster; hanblomsterne skiddentgule som sennepspulver, men dryssende rigdomme af gyldent støv, hvormed blomsten velvisner hunblomsterne, violette i skyggerne, krusede og flammende rødt, små faste punkter, når solstrålerne finder dem og fastholder dem på brunblanke nøddekæppe *Michael Tejn* (3). Nøddernes små buttede åsyn ... titter frem af deres grønne kyser ... altid i flok og følge som tvillinger eller trillinger *Knud Poulsen* (4).

I haven svulmer haslens brune rakler · og hilser håbefuldt det unge år, · et vartegn, som man véd skal varsle vår · og vidner om at vintrens vælde vakler *Piet Hein* (5). Nu drager gærdets gråpil · sølvknopperne på række · og haslen hænger guldpunt · ud over hegn og hække *Johannes Jørgensen* (6). De [raklerne] ligner fingre

med gylden hud · så følsomme, fine og myge, · der drysser i gylden rigdom ud · på min handske en blomsterstøvsbyge *Karen Plovgaard* (7). En hasselnød · fra hasen brød · som barn af moderskød *Niels Jeppesen* (8). Valdemar Rørdam, Hasselblomst (9).

LITTERATUR: (1) 237e 10; (2) 51b 206f; (3) 64 5/5 1951; (4) 730d 176f; (5) 725 6/1 1954; (6) 463b 43; (7) 724 12; (8) 439b 56; (9) 789q 20f.

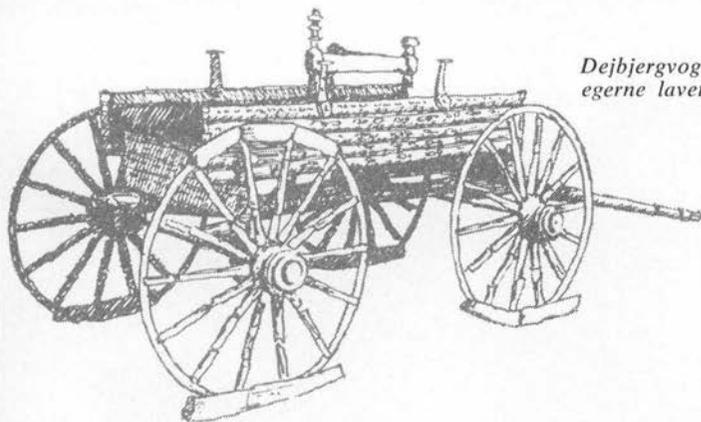
Avnbøg, *Carpinus betulus*

minder en del om bøgen, men er noget mindre og har rynkede, savtakkede (ikke glatte, helrandede) blade. – Den skruer sig op som i konstante veer, og smerterne spores i formen foroven og forneden. *Villy E. Risør* (1).

Avnbøg 1563ff, forleddet er beslægtet med avet (om) og betydningen altså nærmest 'bagvendt,

Den 2 meter høje hæklabyrinth af avnbøg i Egeskovs park. Foto: Det kgl. danske Haveselskab: Danske Herregårdshaver, 1930–39.

Debjergvognen fra førromersk jernalder med hjul-
egerne lavet af avnbøg.

forkert træ' σ : i forhold til bøgen, men måske også med relation til de avnelignende højblade om frugterne, i stednavnet Avnbøghug o. 1780 (Sdr. Stenderup, Sønderjylland); 1b). *Spindeltræ* 1601, anvendt til tandhjulaksler, sml. nedenfor; *stenbøg* o. 1700, 1916, veddet er temmelig hårdt; *hvidbøg* 1803ff øst for Storebælt, veddet lysere end (rød-)bøgens; *risbøg* 1916ff NVSjælland, Falster (2).

Træet anvendes kun lidt af skovbruget, men er hyppig vildvoksende i løvskove, navnlig på de sydlige øer og især Lolland-Falster, på Bornholm træder det i stedet for bøgen. Nordgrænsen ligger omtrent ved Limfjorden. I de lollandske skove var avnbøgen et udbredt træ, så længe de ikke blev forstmæssigt plejet, og den danner endnu (1928) flere småskove; topstynede eksemplarer er rester af fællesskove før udskiftningen o. 1800 (3), jf. nedenfor. Den er ofte plantet som hegn og klippet hæk om haver og parker, til spadseregange, brugt som grænseskel i skove (4). N. F. S. Grundtvig nævner i digtet Udby Have (1811) avnbøg-alleen i præstegårdshaven. Lysthuset af avnbøg kunne være havens pryd (5). Kendte klippede avnbøg- og bøgehække i labyrint findes ved Bramsløkke, Søholt slot på Lolland (anlagt o. 1700) og i det nordvestlige kvarter af Egeskov park (6).

LITTERATUR: (1) 774 40; (1b) 148 3,6; (2) 689 1, 287f; (3) 934 758 (1928); (4) 696 1761,128f; 194 3, 1790,193; (5) 549 27; (6) 155 108,169,190.

ANVENDELSE I ØVRIGT

Debjergvognens hjuleger var af avnbøg (førromersk jernalder).

Det seje og slidsterke ved blev anvendt til maskin- og redskabsdele, tappe og kamme i vindmøller, vognaksler, kværnhjul, træskruer, presser, skafter, rullestokke, fælge, aksler og nav, patroner i drejebænke samt brændsel (1761–1806; 1),

endvidere til skeer (Øjylland o. 1890; 2), høvlstokke (3), skomagerlæste m.m. (4). På Lolland, Falster og Møn anså man avnbøgen for bedst til plejens slagle, i mangel heraf tog man ask (5). Efter 1900: værktøjsskafter, høvle, træskruer, valser, hjulkamme, skomagerpløkke, dørhåndtag, slædemeder, klavertangenter, til brændsel (6). Under 2. verdenskrig blev i en efterhånden stor industri fremstillet redekamme af avnbøg; et middelstort træ kunne give ca. 20.000 kamme og årsproduktionen var 1943 på 6 millioner (7).

Kviste tjente tidligere som foder til hjortevildt i strenge vintre, derfor blev mange ældre træer topstævnet; friske såvel som tørre blade var et godt fåre- og kvægfoder (8).

Den tørrede bark kogt i vand farver ulden gul, men veddets aske rødt, den kan derfor ikke bruges til vask (1761; 9). Spåner af veddet blev blandet i frugtvin (1500-t; 10).

Et afkog af bladene skulle kunne læge hestens sår (11).

LITTERATUR: (1) 696 1761,130f; 194 3,1790,193; 792 4,1794,85f; 398 1806,850 og 1821,970; (2) 996 5,1940,30; (3) 934 2055 (1929); (4) 510 1,1877,126; (5) 308b 257,272; 546 8,1920,82; 153 13,1942,49; (6) 599b 1,86; 950 147; 774 41; (7) 486 1/10 1943; (8) 696 130f; 622b 37; (9) 696 130f; (10) 622b 37; (11) 398 1837,286.

Verden forgår, når avnbøgen står bladløs σ : det gamle løv sidder på unge træer og tilbageskårne hække vinteren over til løvspringet (1).

I Almindingen på Bornholm var *Louisetraet* groet sammen med Frederik den Syvendes Eg (2), se s. 298; grevinde Danner var født Louise Rasmussen.

LITTERATUR: (1) 488 6,1883,294; (2) 92 32,1949, 152.

